

Adres:
Eerlin-Charlottenburg 2, Postfach Nr.16
Tek nüshası 20 Pf.

Baş muharriri: M. E. Resul-zade

Yıl 3 — 10 günde bir çıkar — Milli Azerbaycan İstiklâl davasını terfî eder siyasi gazete — Abone: Yılı 2; 6 ay 1 dolar — No.66

Şanlı bir tarih

Kardeş Dağıstan matbuatı Kafkasya'nın ölmüş kahramanı, istiklâl ve hürriyet uğrunda mücadele için şanlı timsali büyük İmam Samil'e ait bir tarihin yüz yillik hatıralarıdır.

Malum olduğu üzere, İslam dünyasının amansız düşmanı, Rus çarlığına karşı yapılan mücadele için tarihinde silinmez iz bırakan kahramanca hamlesini Kafkasya müslümanları göstermişlerdir. Gürcistan'ın iltica ve cenubi Kafkasya'daki Azerbaycan hanlıkları tarafından, başta kahraman Cevat Han olmak üzere, gösterilen mukavemetin kanları içerisinde bastırılmaya rağmen, Rusya imperatorluğu Kafkasya'ya henüz mâlik edilemedi.

Şimali Kafkasya'nın sarp dağlarında, istilâci rusluğa karşı kanlı cihat daha durmamış, bin bir fedakârlıkla devam ediyordu.

Bu cihadın başında maruf İmam Hamza Bey duruyordu.

Bundan yüz yıl evvel, başlanmış cihadı geçirdiği buhranlı günlerde, hareketin reisi Hamza Beyin şehadet üzerine, mücahitler tarafından Seyh Samil Hazretleri imamlık makamına seçiliyor.

Yeni seçilen imamın şahsiyetinde Şimali Kafkasya istiklâl hareketi pek mümtaz bir reisini buluyor. Onun bir asker ve bir kumandan olarak gösterdiği fevkalâde ühâdün başka bir rehber ve bir devlet adamı olarak teşkilât sahâsında dahî yetenekte; zekâ zâyesinde zamanın en mükemmel ve silahlı büyük bir devletini teşkil eden rus imperatorluğuna karşı, dağların yalın eli yiğitleri yıkılmaz bir kaya, yarılmaz bir cephe haline geldiler.

Yalnız Kafkasya, yalnız Rusya ve yalnız İslam tarihine değil, bütün dünya tarihine yığıldığı en büyük şahırlarını veren bu savaşı 30 yıl kadar sürdü.

Dünyanın, koca imperatorluğu bas-basa, yalnız olarak bıraktığı bu kuvvet, hey'hat, nihayet, mağlup oldu.

Fakat bu, maddî bir mağlubiyet idi.

Evet, 25 yıllık şanlı ve muvaffakiyetli mücadeleden sonra büyük İmam'ı esir alan rusların galebesi sade maddî bir galebeden ibarettir!

Manevî galebe ise Samil'de ve Samil arkasında giden istiklâllarda idi.

Bu manevî kuvvetin tesirleri idi ki, Samil'in esirliğinden sonra dahi — uzun bir zaman — Kafkasya rahat durmadı. Yer-yer ve zaman-zaman kıyam ve isyan etti.

Rusların bu kıyam ve isyanları bastırmakta vahsetleri tarihin en karanlık sahalarmış teskil eder. 600.000 çerkesin cebren hudut haricine sürülmesi ve bu sürgün esnasında kullanılan vahşiyane metot rusluğun daima yüz karası olarak kalacaktır.

Samil mücadelelerinin manevî galibiyeti rus devletinin Kafkasya'nın zahire teminle teslimiyeti senelerindeki idarî tedbirlerle dahi kat'iyen mağlup olmuştur.

Rusluğun, rus imperyalizminin yeni seklini teşkil eden komünizmin mühsallatı olduğu Şimali Kafkasya'da yerleşirmek istediği Lenin küllüne karşı dağların derinliklerinde ve dağların yarıklarında bu azme karşı isyan besleten bir kültür vardır: — Samil küllü.

Bu küllün şümülü ve muasir ismi vardır: — İstiklâlçilik!

Müşterek düşmana karşı, müşterek usullarla vurusan Kafkasyalı milletler hürriyet ve istiklâl için ancak mücadele ve fedakârlıkla kazanılacak bir nimet olduğuna, Samil cihatları gibi şahkâr misallarla mâlik tarihlerle kani olmuşlardır.

Aynı zamanda Kafkasyalılar buna da kani olmuşlardır ki hadîi zatında bir küll

Azerbaycan'da vaz'iyet

Astara muhabirimiz Bakü'dan yeni gelişmiş bir sahîbi vukuf İranî ile vaki olan mülakatının hülasasını nakletmektedir.

Mezkur İranlının anlattığına göre Bakü'da ve Azerbaycan'ın başka yerlerinde devran eden kuvvetli şayialardan biri de „Nep'in" (yani „Yeni İktisadî siyaset" devrinde olan kişiyi „mülkiyeti şahsiyenin" ihya edileceği haberidir. Köylerde küçük mülkiyetlere, şehirlerde ufak ticaretlerle serbest mestek erbabine mîsâde edilecektir.

Fakat herkes bilir ki bu şayialar Moskva'nın bulunduğu dahil ve harici müskülâtlarla alakadardır. Sovyet hükümeti 1921—1922-niki yıllarda olduğu gibi büyük tehlikeler karşısında dahildeki mukalelet ve kıyam ihtimallerinin önüne gemek fırsat bekleyen milliyetçilerin salarını zail salmak fikrile bu yalan şayialarla manevralar yapıyor.

Bu şayialarla beraber Moskva Azerbayca'nın Gürcistan'da siyasi ve askerî pozisyonunu tahkim etmekle meşğuldür. En mühim menurîyetler ya temâle ruslar içinde yehahut sıkı rus kontrolü altında bulunuyor.

Rusya'dan Kafkasya'ya askerî kuvvetler akınakta devam ediyor. Bunlar bilhassa Bakü ile Batum'a karşı Türkiye hududuna doluyorlar. Gürcistan'da Açaristan, Abhazya ve Azerbaycan'ın ise Nahçevan

ölkesi, Karabağ ve Lenkeran kazalası Bakü mintakası rus askerlerle doldurulmakta ve buralarda askerî tahkimat yapılmaktadır.

Flududa yakın yerlerde oturan Türk ahali seccerlere götürülmektedir.

Yerli komünistler arasında derin bir istek-baki ve panik vardır. Her komünist „istek-bakini temin için" milliyetçi bir akle ile „kubuh" olmağa çalışıyor. „Genece'de Sek'ide, Ağdam'da, Salyan ve Göyçay gibi şehirlerde mullalara karşı şiddetli takibat ve taziyat başlamıştır. Mullalara 8.000 manat vergi gelmiştir. Ölenlere dini merasim yapılmış ve cemaat namazı kılınmak yasak edilmiştir.

Ekmek almaktan mahrum olanların sayısı son günlerde çok artmıştır. Bolşevikler erzak vesikalarmı şiddetli murakabadan geçirmek suretile vesikalarmı miktarını azaltmaya başlamışlardır. Bu münasebete edem memnuniyet, ihtikâr ve suistimalar çoğalmıştır.

Memnuniyetsizlik amele, memur, münevver ve köylü gibi zümrelere de dahil olmak üzere, geniş halk küllisini bürümüştür.

Memnuniyetsizliğin şiddeti bilhassa yüksek tahsil gençliğine muallim ve münevver sınıfında en şiddetli hissedilmektedir. Bunlar Moskva'nın nuslastırma siyasetine karşı bir savaş halindedirler.

Rusya mahkûmu milletlere istiklâl talebi

Rusya mahkûm milletlerin haklarını müdafâ etmek, bilhassa geçen seneler Milletler Cemiyeti ile Cennev'de in'kat eden „Ekal-yetler kongresi" ictimanda rus-bolşevik mezalim, istilâsına ve Sovyet sisteminin doğurduğu mütemadî açık felakete içinde dolay milyonlarca günâhız insanın imha olunmasına karşı protesto eden ve Rusya mahkûm milletlerin arlarına yardım için geniş mîkyasta faaliyette bulunan Avusturyalı Dr. Ammend, 18 Eylül tarihli „Reichspost" gazetesinde nesrettiği bir makalede Milletler Cemiyetinin Sovyetleri azalğa kabulünü şiddetli surette tenkid ederek, müteaddî medenî milletlerin Rusya tarafından taziyat olduğunu yüksek Cennev müessesesine hatırlatarak, rus istilâsı altında inleyen bu milletlerin istiklâlini Moskva'dan geri istemeği Milletler Cemiyetinden talep etmektedir.

Aynı mahiyette olarak „Berliner Tagblatt" gazetesinin (5 Eylül) Cennev muhabiri Dr. Willy Ruppel dahi bir makale nes-

retmektedir. Milletler Cemiyetinden Rusya mahkûmu milletlerin haklarını ve bolşevik istilâsından halasını talep etmektedir.

„Berliner Tageblatt" gazetesi 6. 9. 1934 tarihli nüshasında Brüksel muhabirinden alâğı ve tercümesini aynen aşağıya tercüemiz „Yardım için feryat" başlıklı bir telgrafta deniliyor ki:

„Ukrayna ve Kuban mintakasında açıldığı maruz kalan ahali yardım komitesi" namı altında Brüksel'de icraî faaliyet eden teşkilât Milletler Cemiyeti baş kâtibine bir yazı ile müracaat ederek mevzuabâhs manakalarda Sovyetler tarafından muntazaman teşkil olunan açığı, şimdiye kadar eşi hiç bir yerde görülmemiş ve eşidilmemiş bolşevik-rus esaretine ve cebren Sovyetler İttihadı'nın iltihak edilmiş olan milletlerin imha ve istismar edilmesine karşı protesto etmiştir; Yazıda Milletler Cemiyetinden Sovyet hükümetinin milyonlarca insanı mahsus surette imha etmesi aleyhinde teebbühsatta bulunması dahi istenilmektedir."

Sovyetler hakkında M. Rosenberg'in beyanatı

Gegen hafta Nürnberg'de vukubulan nasjonal-sosyalist firkanasının senelik kongresinde firkanın harici siyaset müdürü ve „Völkischer Beobachter" gazetesinin baş muhabiri Alfred Rosenberg harptan sonra muhtelif devletlerde yetişmekte olan yeni nesil, yani gençlik hakkında okuduğu bir maruzada Almanya, Türkiye, İtalya ve Sovyetlerdeki gençlik hareketi üzerinde durmuş ve Türkiye'de yetişmekte olan yeni gençliğin, idealist, vatan ve emelvper bir gençlik olarak takdir ettikten sonra sözü Sovyet gençliğine (piyonierlere ve komso-mullara) göçürerek yeni Sovyet neslini şiddetli surette tenkid etmiş ve Sovyet gençliğinin yetiştilmesinde herhañgi bir ahlakî ve beserî esasların mevkudiyetinden dolay bu gençliğin şahsiyet ve benliksiz bir unsur haline geldiğini kayde, bolşevizmin mahiyeti hakkında izahat vermiş ve

demistir ki: — „Sovyetler Rusyası gittikçe koyu bir diktatorluğa doğru ilerliyerek bugün en fena bir istipad rejimi olmuştur. Bu müste-bî devlette hakimiyet icra eden küçük bir zümre 20-nin asrın bütün modern vesaitile mücehhez olarak sayı bir kaç on milyon teşkil eden insan küllisini derebeylik devrinin metollarına çalsıyama icbar ediyor. Bu devlette yasayan fertler komünist sistemi sayesinde formisz ve simasz birer külle haline getirilmişler, halbukî diğer devletlerde iktisadî ve siyasi ferdiyeticiliği (individualizm) bertaraf etmek için kaba insan külleri sokakalara doldurulmakta sarfınazar edilmiş, milletin muazzam bütünüñgi ile fertlerdeki mevzuabâhsî elzem benlik ıtırâfı arasında melîo bir rabta tesisi uğrunda sarfi mesai edilmiştir."

İllar bir çok bağlarla, sade maddî değil, manevî kardeşlik bağlarıyla bağliyz.

Bu manevî bağlar arasında Seyh Samil isimle bağı bulunan mukaddes cihat hatıralarının yeri çok mühimdir.

Bir Azerbaycanlı mücahit kız rusluğa karşı yürüttüğü gayri müsavî mücadelede, azim ve metanetin birer örneği olmak üzere, bila ihtiyar, Azerbaycan'dan Cevat Han, Samil Kafkasya'dan da Seyh Samil'i anar! . . .

Bundan yüz yıl evvel mühsilsiz bir reşadet ve kahramanlıkla yürütülen ve bugün yeni şartlar altında, yeni usullarla devam eden mücadele, kat'iyen şüphe etmiyoruz ki, müzafir olacak ve istiklâl güneşi Kafkasya ufuklarında parlayacaktır.

M. E. Resul-zade

„Millî Cumhuriyetlerde" milliyetçilik

Umum Sovyetler komünist firkasında yapılan temizlik daha dün bitmiş iken Moskva yeniden temizlik yapılmışa şura etmiştir. Sovyet gazetelerinin yazdığına göre bu „ilâveten temizlik" munhasıran Ukrayna, Türkistan, Kafkasya ve Kırm'da yapılmaktadır.

Moskva umamî temizlikte, yalnız firka disiplinini bozanlara, vazilerinde işi istimal yapanlara ehemmiyet vermiş imiş, şimdi de „muhafillerle, temayüçlilerle, barışkçılara ve milliyetçilere" ehemmiyet verilecektir. Komünist firka sularının temizleme işiğal eden merkezi komisyonun Sovyet gazetelerinde interş eden raporuna göre: Ukrayna, Türkistan (Orta Asya) Kafkasya ve Kırm komünist teşkilâtleri yerli milliyetçilikle „hastalanmış" iken, iş başında olanlar bu hale ehemmiyet vermemiş, umumi temizliği, merkezin gözünü boyamak için kofu bir yoklamaya çevirmişlerdir.

Muhafilete mücadele ve komünist firkasını temizlemek işinde mütehasas olan Yaroslavski 2 Ağustos tarihli „Pravda" gazetesinde yazdığı bir makalede, son yıllar zarfında muhafillerle yapılan mücadele tarihini hülasa ettikten sonra diyor ki:

„Opportunistlerle savaşı unutmamalı ve barutu daima kuru tutmalıyız. Muhafillerin ve milliyetçilerin mahvedilmiş olduğunu zannedip te aldananmahdır. Firka'yı dikkat-azlaması neticesinde bu muhafillerin firka teşkilâtında canlanması mümkündür. Firka temizliğinden elde edilen terübe bu düşman unsurların islerimize engel olmağa devam ettiklerini gösteriyor. Bu unsurları devam ettiren teşkilâtâ hâkim olan barışkçılar. Ve bu da bilhassa milliyet ideolojisi ve milliyetçilerle-temayüç gruplar hakkında kendisini göstermektedir."

Yani komünist teşkilâtın idare eden ve temizliği yapanlar komünist teşkilâtındaki milliyetçileri himaye ediyorlarmış. Yaroslavski'ye göre bu hususta birinci yeri tutan „millî cumhuriyetlerdir. Bu millî cumhuriyetler Ukrayna'da milliyetçiliğin kökü kesilmiş ise de, diğer millî Sovyet cumhuriyetlerinde bu düşmanları daha tokumlamış imiş."

Ona göre Yaroslavski 'tarama seferine çıkmığı, bilhassa Türkistan, Kafkasya ve Kırm'ı tarayışı ısrarla teklif etmektedir.

Yaroslavski Ukrayna'nın Moldava kısmı ile Kareliya'yı ileri sürerek bundan birincisinin Romanya'da, ikincisinin ise Finlandiya'da tahrik olunmakta olduğunu iddia ediyor. Yaroslavski'ye göre komünist firkanın teklif eden mukalefet „millî cumhuriyet" ve vilayetlerdedir. Bunlar milliyetçilik için komünist teşkilâtını istifa edemekte imişler.

Yeni temizlik neticesinde, meselâ bir tel Kırm'da komünist firka azasının 19,3% nisbeti ihraz, 7,3% nisbeti „tevcehic göçereler" sırasına, 8,9% nisbeti de namzelliğe dahil edilmiştir; „Pravda" 16. VIII. 1934).

Kafkasya'nın Azerbaycan, Gürcistan ve Şimali Kafkasya kısmında „ihraz, tevkif ve tayinler" devam ediyor. Buralarda, yerli komünistler sıkarak yerlerine rus, ermeni ve yahudi tayin ediyorlar. Aynı vaziyet Türkistan'da da vardır.

Türkistan'da milliyetçilik yapan büyük bir komünist grupu meydana çıkarılmıştır. Bunların başında Şah-Abdurulof adı bir komünist duruyormuş. Sanayi akademisinde açılan açığı milliyetçilik propagandası yapan bu grup karşı mücadele edecek, firka kâtibî Azimof, aksine olarak temizlik zamana bunları müdafaa etmiştir.

Bir sözle, Moskva hudut boyunca olan müstemlekeleleri, her itimale karşı, „emin" bir vaziyete sokmakla meşğuldür.

Azerbaycan'ın protestosu

Sovyetlerin Milletler Cemiyetine kabul ettiği dolayısıyla Azerbaycan namına Milletler Cemiyeti rivayetine bir protesto mektubu gönderilmiştir. Protestonun aynı gelecek nüshamızda dededeceğiz.

Bu münasebete Gürcistan, Ukrayna, Kafkasya ve Rusya mahkûmu diğer milletler namına dahi Cennev'e birer protesto mektubu gönderildiği haber alınmıştır.

„İhracat propagandası“

Tiflis'te çıkan 20. VI. 1934 tarihli „Zarya Vostoka“ gazetesinde okuduğuma göre, Azerbaycan'ın ticaret ölümlerine karşı, Rusya için dış komiserlerinin Azerbaycan'daki müessesili ile beraber, Azerbaycan'ın ihracat mahsulleri ve malları hakkında propaganda nesriyatına karar vermişlerdir. Bu maksatla türce ve rusca olmak üzere risaleler, beyanname, plakatlar, şarlar neşrine şuru edimistir. bile. Gazete diyor ki:

„Bu nesriyattan maksat, geniş halk kitlelerinin anlayacağı bir dilde ve ihracat mahsullerinin dağıtım resimler tercümeleri suretiyle ihracat mahsullerini daha mükemmel metotlarla istihlal ve ihracat etmek yollarını öğretmektir. Maksatı ihracat olunan mahsulleri en iyi vasıtalarla ve en güzel surette hazırlamak ve bu hususta müstakillerle mahsul toplayanları tenvir etmektir...“

İşte size „İhracat propagandası“ . . .

İhracat propagandası hemen her memlekettedir. Yaşadığımız yıllarda bu propaganda hattı „piyasa üzerinde savaş“ şeklini almıştır.

Büyük miktarda ihracat malları istihlal eden memleketler sergiler, panayirler v. s. muhtelif propaganda vasıtalarıyla hericete yeni pazarlar elde etmeye çalışırlar. Fakat, bu yoldaki propagandanın iki cephesi vardır: bu cepheleerden biri dahile öbiri de harice müteveccihdir.

Devletler, bir taraftan malların satmak için haricete propaganda yaparken, öbür yandan da kendi ihracatında olan rakip memleketleri öğreniyor, öğrendiğini millete bildiriyor, ona yeni mahreçler gösteriyor müstahsilere daha iyi mal istihsaline teşvik ediyor.

„Zarya Vostoka“dan aldığımız yukarıki parçadan aşıkâr görüyoruz ki, Sovyet Azerbaycan'ın „İhracat propagandası“ bir cepheledir; o yalnız içeriyi müteveccihdir. Bu propagandanın yeğane maksat, söylendiği gibi, istihsalî keyfiyet itibarile yükseltmek ve istihsal edilen bu mahsulün hepsini toplamak. . .

Azerbaycan Sovyet hükümetinin herici piyasaya ihtiyacı yoktur. Onun müşterisi „dijami“ dir.

Haricete onun bitmez-tükenez servetlerini bilmiyen mi var?

Onun cihanşümul petrolunu, benzini, gazını kim bilmez?

Onun bahçı, havıyaru, tuzu, pamuğu, ipeği, yunu, demiri, bakırı dahi petrolu kadar maruf değildir?

Hele onun taltı üzümünü, sarabını, meyvasını alem bilir.

Azerbaycan'ın kaçukçu, çayı, tütünü de tanımmıştır.

Bütün bunları yeniden tanıtmaya ne hacedir?

Yeğane yapılacak iş varsa, o da bu servetleri mümkün kadar fazla istihsal etmek mümkün kadar iyi ve mükemmel istihsal etmek ve temaleli toplayıp Moskva'ya teslim edilmesini temin kalkıdır.

Fakat, burada bir soru varit oluyor: En doğru adı, „İstihsal propagandası“ veyahut „İstismar ve yağma propagandası“ olması lâzım gelen bu teşvikler ne zaman ve hangi seriatle müsmir ola birtirler?

Hakkiki bir devlet millî olan bir devlettir.

Böyle bir devlet yalnız vatandaşlarının refa ve saadetini ve milletün umumi yüksek menfaatlerini gözetir.

Gayesi milletin zenginleşmesi, yükselmesi saadetidir.

Azerbaycan'da bu vaziyet mevcut değildir.

Burada rus işgali vardır.

Azerbaycan Sovyet hükümeti Moskva'nın tayin ettiği usaklardan ibarettir.

Azerbaycan Moskva'nın amansızca istismar olunan bir müstemlekesidir.

Burada Azerbaycan Türkünün refahı, saadeti ve hukuku kat'iyen nazara alınmaz.

Millî olan ve tam mânasile hür ve müstakil olan bir devlette herkes kendi emlakının ve kendi servetinin sahibidir.

Burada mülkiyet, hürriyet ve hukuk câridir.

Böyle bir devlette hükümet milletün müessesili ve milletün murakabası altında çalışan ve munhasran millet için çalışan bir makineden başka bir şey değildir.

Onun yaptığı propagandalar millî içindir.

Onun aradığı yeni yükseliş yolları gene milletün refahı ve saadeti içindir.

Böyle bir devlette hükümetin müraعاتleri bir kıymet kespede bilir.

Onu dinleyen, onun arkasına giden bulunur.

Hükümet istihsalî keyfiyet ve kemiyet itibarile yükselmesine dair yeni fenni yollar, yeni vasıtalar gösterdiği zaman, millet onu sevinçle kabul eder ve bu işe yürekle sarılır.

Hür, serbest ve müstakil memleketlerin gene hür ve serbest olan vatandaşları zaten kendileri de bu yeni yükselme yollarını bulmakta zorluk çekmezler.

Millî ve müstakil devletlerde fert ve millet kendisi için ve memleketi için çalışmaya emindir. Çünkü o, bütün haklara mâlik hür vatandaşdır. Onun içindir ki canla başla çalışır.

Sovyet Azerbaycan'ı bu vaziyette de değildir.

Bir Moskva müstemlekesi olan Azerbaycan'da, o bitmez-tükenez servetler Azeri'nin değildir. Mülkiyet yoktur. Vatandaşlar her türlü siyasi ve medeni haklardan mahrum kôlelerdir. Memleketün bütün serveti Moskva'ya mîndir.

Azerbaycan'ın istihsal ettiği ne varsa hedefsiz olarak Rusya'ya sevkokulmaktadır.

Bu esir ve mahkûm ölkede vatandaş kendisi için, milleti için, memleketi için değil, müstevkil kuvvetin vahşi iştihasını tatmin için çalışır.

Onun içindir ki Sovyet Azerbaycan'ında müstevkilin diğer teşebbüsleri gibi bu teşebbüsleri de akim kılacaktır.

Bugünkü Azerbaycan'ın siyasi, icmalî, iktisadî ve ilh. . . sahalarında görüldüğü gibi ve bugün şahidi olduğumuz çapıt-çapıt passif ve aktif mukavemetlerin aynı bin sahada dahi müşahede edeceğiz.

Fakat bu „İhracat propagandası“nın faydası da olacaktır.

Hiç olmazsa halkın gözünü açacak, onu ne müthiş bir istismara maruz bulunduğuna, milli servetlerinin ne suretle yağma ediliyor götürüldüğünü bir kerre daha hatırlatacaktır.

M. B. Mehmet-zade

Japonya ve Türk dünyası

Son senelere kadar Türk-İslam dünyası ile uzaktan uzağa alakadar olan Japonya son birkaç senede bilhassa Türk dünyasına yakından alakadar olmağa başlayarak Türk dünyasını tetkik hususunda hayırlı hamleler yapmaktadır. Türk dünyasını gerek kamuharsı ve gerekse siyasi-iktisadî noktalarından tetkike matuf olan bu teşebbüs, son senelere değerli mahsuller vermektedir. Türk dünyasının tetkikile meşgul muhtelif millî müesseseler tarafından Türklerin coğrafi-karvî vaziyetlerini gösterir, bir takım harita ve risalelerin neşri, Japon matbuatının Türk dünyasından bilhassa Rusya mahkûmu Türk halklarından sık-sık bahsedisi, saygılı baş muharririmiz Resul-zade M. Emin Beyefendi'nin geçen senelardaki birinde „Doğan Gümüş“ başlığıyla yazmış oldukları has makalesinde Tokyo'da müntezir „Tenkan Jidai“ („Değişiklikler Asrı“) namı siyasi bir mecmuaya tercüme edilerek almış, Japonya'nın son zamanlarda Türk dünyasına ve nesriyatına olan yakın alakadarlığını göstermiş misallerdir.

Japonların Türk-İslam dünyasını tetkik hususunda gösterdikleri bu gayretin götükce daha ilmi, metodik ve daha doğrudan mahsullar verdiğini görmek için son aylarda nefis bir cilt halinde intisar eden „İslam devletlerinde tebeddilat“ namı çok kıymetli eser gözden geçirilmelidir.

350 sahifeli mütevaciz olup Tokyo'da profesör Okubasan'ın mesuliyeti altında çıkan bu mühim eser, denoabilir ki, Japonya'da Türk-İslam dünyasına ait ilk mahzederden istifade edilerek kaleme alınan ilk imi eserdir.

Kitabın mühim bir kısmını işgal eden Türk dünyası kısmı türkiyatçı profesör Okoboko tarafından yazılarak Türk tarihi, Türk hars ve medeniyetinde oldukça muafassal bir surette bahsedilmiştir. Müellif tarafından Türk dünyası bir kill halinde alınarak, Türk halklarının vücude getirmiş oldukları devletler ayrı-ayrı zikredilmiştir. Son Türk hars birliğı açıkca tebarüz ettirilmmiştir. Profesör Okoboko, Türkiye millî inkılabına mühim yer ayırarak, bu millî inkılabın mâna ve ehemmiyetini japon milletine anlatmaya çalıştığı gibi, muhtelif yerlerde, bilhassa Rusya'da yaşayan mahkûm Türk halklarına dahi mühim bir yer ayırır, bu milletlerin harsı-medeni, siyasi-icmalî hareketleri hakkında değerli malumatlar vermiştir.

Muhtelif devirlere ait bir çok tarihî resim ve fotoğraflarla tazyin edilen bu kitapta Türkülük hareketinin rehberleri hakkında kısa malumat verilerek Rusya mahkûmu Azerbaycan, Kırm, Edil-Ural ve Türkistan millî hareketi yöbaşçılarında M. Emin Resul-zade, Cafer Seyit Ahmet, Ayaz İhsanî ve Mustafa Çokay Öglü Beylerin, aynı zamanda Türkülük hareketi büyüklerinden Yusuf Akçora, Gaspralî İsmail, Şehabeddin Mercan, Abdullah Tokay Beylerin fotoğrafları ve tercüme halleri vardır. Ayrıca „İstiklal“, „Millî Yol“, Yaş Türkistan“ ve „Emel“ gibi millî nesriyatlardan da parçalar alınarak bu gazete ve mecmua başlıklarının birer resmi dahi kitaba alınmıştır.

3. Bolşevik fırkasının rotundan ve amele hareketini idare ve sevk etmesinden ise hiç bir iz bile yoktur.

Bolşevikler talep ediyorlardı ki Cafer yarattığı ferdiyetçi eserine „kitleveler hareketi“ şeklini versin ve bu „proletar hareketi“ başında bolşevik fırkası koyalınsın.

Yani, Robert Holms'ın Hollandalı san'atkarından talep ettiği başı Holms vücudu ise Lui gibi bir acibe yaratılınsın.

„Zarya Vostoka“ diyor ki: — „Bu piyesin („1905-nci yılda“ piyesinin) evvelki temsillerden farkı şudur ki 1905-nci yılda proletar hareketine büyük ehemmiyet verilmiş, esere bu maksatla yeni sahneler ilâve edilmiş, bolşeviklerin 1905-teki strateji ve taktikleri ve amele sinfina rehberlikleri etrafı ile tasvir edilmiştir. Eser çarlıkta amele sinfinin kanlı bir savaş mahiyetini almıştır . . .“

Yani Cafer'in eseri yamamıştır. Onun yarattığı heykelin kafası kesilere yerine Lenin'in başı koyalımsın.

Aynı operasyon Hüseyin Cavid'in „Siya-vus“ u üzerinde de yapılmıştır. „Siya-vus“ Hüseyin Cavit Beyin yeni bir piyesinin adıdır; mevzu: Fırdevsi'nin „Sahneme“ sinden almıştır. „Siya-vus“ hikayesini biliyoruz.

Fırdevsi, Siya-vus'u İran'la İran arasında bir barışık, kardeşlik ve tesanüt sembolu olarak alıyor.

Hüseyin Cavit Bey bu mevzu nasıl işlemiştir? Bilmiyoruz. Eseri daha görmedik. Fakat eserin Sovyet sahnesi için ve Sovyet serati altında yazılmış olduğunu unutmamalıdır. Böyle bir serait içinde Hüseyin Cavit Beyin bütün serbestiye kendisini göstermesi, ne derlese desinler, imkânsızdır. Bununla beraber, böyle ağır ve hürriyetiz bir serait içinde yazılan „Siya-vus“ bile bolşevikleri tatmin etmemiştir.

1. Kitleveler bir hareket yoktur, ferdi kahramanlıklar vardır.

2. İşçi hareketi, proletar inkılabına namına hiç bir şey tasvir olunmuyor.

Petrol ocaklarında

Bolşeviklerin cehalet ve barbarlıkları yüzünden Bakı petrol ocaklarında bir anarşi hükümlerine olduğuna yazmışık. Sovyet petrol idaresinin cehaletinden ve iktidarsızlığından ileri gelen bu anarşi neticesinde istihsal edilen petrolün mühim bir miktarı akıp gitmektedir.

En vaziyeti verinde tetkik eden „Sovyet kontrol heyet-i“nin hususi bir komisyonu, 18 Temmuz tarihli „Bakinski Raboçii“ gazetesine göre, Bakı petrol ocaklarında istihsal işlerini şöyle tasvir etmektedir:

„Petrol ve mahsulünün (benzin v. s.) bir yerden başka yere sevki, taşıyışı, muhafaza ve nakli büyük ziyarlara mal oluyor, petrolün, bilhassa benzin gibi hafif madde için mühim bir kısmı bu hareket zamanı akıp gidiyor. Lök-Batan, Kala, Kara-Cukur, Puta gibi bir çok petrol mıntakalarında petrol toptrağa karşıp gidiyor, çünkü toptrağa yapılmış ambarlar mazbut değildir. Burialarda benzin de havaya uçup gitmektedir.“

Kala petrolunda yüzde 8 nisbetinde benzin vardır. Fakat, bu petrol imalathanelere gelince 1,5% (bir buçuk) nisbet benzin kalıyor.

Petrolün benzin hasıl edildikten sonra muhafaza ve nakli de mühim bir meseledir. Bu işler de çok primitif bir şekilde icra edildiği için, nakliyat ve muhafaza zamanı halis benzinin 1,9% nisbeti havalamayıp gidiyor. Geçen yıl petrol ocaklarında tabii surette çıkan hava gazından 200.000 ton yüksek cinsli benzin elde etmek mümkün olacağı anlaşılmıştır.

Bu iş için lâzım gelen fenni hazirlik 1934-de ikmal edilmedi. Fakat, „Azerbaycan nefit komitesi“ bu sahada şimdiye kadar hiç bir iş görmemiştir.

Bakı petrol ocaklarından hasil olan bu hava gazı kendisile beraber yılda 200.000 ton da benzin götürmekte iken bu kıymetli yanacaaktan istifade kimsenin aklına gelmiyor. Bakı'da bu gaz varken yalnız petrol istimal olunmaktadır. Bes ay zarında Bakı imalathaneleri gaz yerine 103.000 ton petrol yamışlardır.

Ziyatın büyüklüğünü tasavvur ed bilemek için şu kadar söylemek kafidir: yalnız Kala ocaklarında havaya uçup giden gaz bütün Bakı sanayinin mahrutatını teşkil etmektedir.“

Bolşevikler, ocak-ocak, maden-maden doluşarak „ziyanç“ aramaktansa kendi cehalet ve barbarlıklarına küssünlür.

Azerbaycan'ın vahşice istismar olunan bu millî servetini fenni surette istifade kabiliyetine muktedir olmadıklarından, bolşevikler hıngırları günüşüz ameleden alıyor, onları açığına açığı mahkûm kılmakla benzinle gazı havalamasına mâni olmak istiyorlar.

Türk dünyasını Japon milletine tanıtmak ve sevdirmek maksadile vücude getirilen bu kıymetli eserin iki şarklı mülki arasında çok hayırlı harsı ve medeni analıma yolları açacağına ve Türk münevverlerinin bu hayırlı yolun açılışına himetlerinden dolayı Okubasan ve Okoboko'cu cenaplarına son derece minnettar olacıklarına şüphe etmiyoruz.

Yamaklı edebiyat

Bu yılın Ağustos ayı başlarında, Avrupa gazeteleri „Gayri tabii bir heykel“ başlığı altında aşağıki haberi verdtiler:

— „Uyut adasındaki Yarmut'ta bir müddet evvel, kilise mezarlığında bir mezar üzerinde duran nadir bir heykel, camurdan ve tozdan temizlenmiştir. Bu heykelin başı 17-nci asrın İngiliz kursalrından Robert Holms'ın vücudu ise 14-nci Lui'yi temsil etmektedir.“

Tarihçe adı kaydolunmuş heykeltaras milliyet itibarile Hollanda'lıdır. O, evinde yaşadığı 14-nci Lui'nin heykelini imal için Fransa'ya yola çıkmıştır. Kural Lui heykelin başı için san'atkarın karşısında durmaya söz vermiştir. Heykeltarası götiren yelkenli gemi, yolda, Robert Holms tarafından zabte edilmiş, san'atkar da İngiltere'ye götürecek hapsa atmıştır. Bir müddet sonra Robert Holms mahkûm san'atkare gelecek demisi ki: „Heykele Lui'nin başı yerine benim başımı koyarsan, benim azat ederim.“

Heykeltarası bilimeçbirye razı olmuş, bu suretle, başı kursalr Robert Holms, vücudu ise 14-nci Lui olmak üzere, bir acibe meydana gelmiştir.

Heykel asırlarla Robert Holms'ın mezarı üzerinde yükselmiştir. . . .

Bakı gazetelerinde, Azerbaycan'ın bacarıklık san'atkarlarından sair ve dramaturg Hüseyin Cavit Beyle Cafer Cabarlı'nın eserlerinin başına gelenleri okuduğuma zaman yukarıki havadis hatırladık.

Kızıl haydutların içinde esir olan ve ölüml korkutmaları, kaçıncı darbalrı altında buyuruklarına baş eğmek mecburiyetinde kalan san'atkarlarımız, başı Robert Holms,

vücutu Lui gibi acibeler yaratıyorlar.

Bunlardan Cafer Cabarlı'nın macerası, meçhul Hollandalı san'atkarın macerasına çok benzer. Simdi Cafer'in dühasını göklerle yükselten Azerbaycan komünist fırkası onun kâtiibi Mir Cafer Bağirov, 10 yıl evvel Azerbaycan çekasını (G. P. U. sınıfı) reisi idi. Cafer de onun elinde esirdi. Karanlık ve ritübetli zindanlarda Cafer'in feci halini herkes bilir.

Simdi aynı Cafer için Bağirov diyor ki: — „Cafer Cabarlı Sovyet Azerbaycan'ın en kuvvetli ediplerindedir. Cafer Cabarlı Türk şahnesine „Yasar“ gibi, „Almas“ ve „1905-nci yılda“ gibi ideolojî itibarile sağlan (bolşevizm bakımından, — M. B.) piyesler vermiştir. Onun eserleri bütün Azerbaycan'da marufur. Yalnız Türk şahnesinde değil, ermeni şahnesinde de onun eserleri temsil edilmekte, Azerbaycan sinema idaresi de onun eserlerinden istifade etmektedir.“

Cafer'in muvaffakiyeti, eserlerinin teknik itibarile tiyatral olmasındadır. Onun en maruf eseri „1905-nci yılda“ piyesidir. Bu eser 1905-de ermenilerle Türkler arasındaki kanlı savaşı tasvir eder. . . .

Cafer'in gücünü ve bacarlığını kimse inkâr etmez. Fakat ruhün hür, serbest, idealist ve milliyetçi olan Cafer'in bugün meşhurlanan eserleri onun değildir. Onun „Atlan“, „Oktya“, „Od Gelindi“, „Sevil“ gibi eserlerini bugün meydana görmüyörsek, bunun hikmeti bu eserlerin „Antisovyetik“ olmasındadır.

Cafer'in gücünü ve bacarlığını kimse inkâr etmez. Fakat ruhün hür, serbest, idealist ve milliyetçi olan Cafer'in bugün meşhurlanan eserleri onun değildir. Onun „Atlan“, „Oktya“, „Od Gelindi“, „Sevil“ gibi eserlerini bugün meydana görmüyörsek, bunun hikmeti bu eserlerin „Antisovyetik“ olmasındadır.

Cafer'in gücünü ve bacarlığını kimse inkâr etmez. Fakat ruhün hür, serbest, idealist ve milliyetçi olan Cafer'in bugün meşhurlanan eserleri onun değildir. Onun „Atlan“, „Oktya“, „Od Gelindi“, „Sevil“ gibi eserlerini bugün meydana görmüyörsek, bunun hikmeti bu eserlerin „Antisovyetik“ olmasındadır.

Cafer'in gücünü ve bacarlığını kimse inkâr etmez. Fakat ruhün hür, serbest, idealist ve milliyetçi olan Cafer'in bugün meşhurlanan eserleri onun değildir. Onun „Atlan“, „Oktya“, „Od Gelindi“, „Sevil“ gibi eserlerini bugün meydana görmüyörsek, bunun hikmeti bu eserlerin „Antisovyetik“ olmasındadır.

*) „Zarya Vostoka“ 24. VII. 1934.

Y
Sov
müth
larını
teşkil
sıfatın
dir. İ
inma
olan
olan
rejimi
Sovye
man
şehirl
lara s
yorlar.
Hü
bosve
nesin
hassa
Bize
kudarı
binlere
Bu n
tebliğ
malım
baycan
Yalın
manları
lini bil
yavru
lini dol
Karı
olduğu
çocuk
Fakat
ve kor
sevik r
ların ç
kü baka
elise, e
çey epla
vur, ves
lere“ k
Dokto
3. VII.
Bakı'd
larla sa
yaşayor
icni hus
yoktur.
Aynı
can kan
kağı tış
mağı m
Bütün
larımız
iyeli iz
Zanne
sıydı, v
Sovyet
memleke
zemez.
Lenin
yeni di
söylemiş
çocuklar
Askeri k
durulan
lara, di
fikirler
O yill
ve açılı
gibi sara
getirdi.
Bunlar
Azerbay
„Zarya
tarihini
bir mak
bir komi
— A
noksam
can tıya
„Sovyet
okur ki
tek Ca
tıyatros
Hüseyin
mıstır.
Fırdev
tarihî pi
ve bir
etmek İ
neticesi
(Tabii b
Bakı an
oldu.“
Çubar
seyyatros
1905-nc
Cafer'le
yozur. F
dramın
yaratma
kâfirdir.
Buna
kittili, e
herkesin
mağâ ic
operasy
diklarını
gören m
eser yar
Cafer
ve başk
yapılmas

Yavrularımız

"Sovyet gazeteleri kimsesiz çocukların müthiş bir tehlike teşkil etmeğe başladıklarını yazıyorlar. Bu, 'tehlîke', on binler teşkil eden, 'kimsesizlerin' sukut edip insan sıfatını temamlı kaybettiklerine ait değildir. Kolektivez neticesinde sürülen ve imha edilen köylülerin evlatlarından ibaret olan 'yeni neslin' sukutunu bolşevik rejimi pek tabii bir hadise gibi telâki eder.

Sovyet gazeteleri, 'tehlîke' dedikleri zaman bu hayvanlaşmış insan sürülerinin, sehirlere, köylülere, evlere, depolara, insanlara saldırmaları yaptıkları tahribatı kastediyorlar.

Halbuki bunlar birer neticedir. Sebep ise, bolşevikler asla alakadar etmeyen, 'yeni neslin' ahlakı ve umumi sukutudur, ki bilhassa bizleri alakadar eder.

Bizleri alakadar eder ve her daim alakadar etmelidir, çünkü bu kimsesizler içinde binlerce bizim de yavrularımız vardır.

Bu mesele bizi ciddi düşündürmeli ve tedbirler almaya sevketmelidir; çünkü sorun mahlûmat göre bu kimsesizlerin sayı Azerbaycan'da güdünen gün artmağa başlamıştır.

Yalnız sürgün ve imha edilen, 'sınıf düşmanlarının' çocukları değil, kolhoz esareti altında bilmecuburice kabul etmiş olanların da yavruları bu kimsesizler ordusunun sıralarını doldurmaya başlamıştır.

Karı ve keçe zorla tasarlara sürülmeğe olduğu için, Sovyet hükümeti bunlara 'çocuklarını' 'çocuk bağçalarını' toplamıştır. Fakat bu, 'bağçalar'daki vaziyet pek elim ve korkunçtur. Bakü gazetelerinin ve bolşevik ricâlinin şehadetine göre bu bağçaların çoğu kendi kendine boşalmıştır. Çünkü bakan yok, Yemek, süt, çay, şekeri yağ, elbise, ayak kabağı gayri mevcuttur. Çocuklar aç çıplak, hasta bir halde ya mahvulup gidiyor, veyahut sokaklara dökülüp 'kimsesizlere' karışıyorlar.

Doktor E. Gindes'in, "Bakinski Rabcı" (3. VII. 1934) gazetesinde yazdığına göre Bakü'deki çocuk bağçalarında hasta çocuklara sağlamlık çukur hep bir yerde beraber yaşıyorlar. Verem v. s. sair hastalıklar için hususi çukur yurtları ve tecrit yerleri yoktur.

Aynı gazetenin yazdığına göre Azerbaycan can sağlığı komiserliği hasta çocukları kapalı işarı ederek bir çok bağçaları kapamağa mecbur olmuştur.

Bütün bunlar 'kimsesiz' olmayan çocuklarımız bile bulunduğları korkunç vaziyetle izah kâfidir.

Zannedilmesi ki teşkilât muntazam olsaydı, vaziyet daha iyi olacaktı.

Sovyetlerdeki, 'çocuk bağçaları' medeni memleketlerdeki, 'ana mekteplerine' benzer.

Lenin daha ihtilâlin başlarında ümidin yeni dünyaya gelenlere olduğunu açık söylemişti. Bütün, 'eski nesli' kurarak çocuklardan yeni komünist nesli yaratacaktı. Askeri komünizm devrinde, 'yasıllara' doldurulan yavrulara en çirkin hokkabazlıklar, dünyayı bile Lenin yarattığı hakkında fikirler aslıyordu.

O yıllar ve onu takip eden umumi kitlik ve açlık yılları memleketi bir haşeret sürüsü gibi sarı, 'kimsesizler' ordusunu meydana getirdi.

Bunlar trenlerin damında kışın Kırım'ı Azerbaycan'a, Gürcistan'a iniyor, yazın ise

"Larya Vostoka" gazetesinin 24 Temmuz tarihli nüshasında Azerbaycan tiyatrosuna bir makale tahsis eden Azerbaycan marifet komiseri muavini Çubar diyor ki:

"Azerbaycan tiyatrosunun en büyük noksanı dramca geride olmalıdır. Azerbaycan tiyatrosu şimdiye kadar bir fane olsun 'Sovyet komedisi' yaratmamıştır. Demek olur ki tiyatro ile alakadar dramaturg bir tek Cafer Cabarlı'dır. Azerbaycan dram tiyatrosu bu yıl orijinal piyes olarak yalnız Hüseyin Cavid'in 'Siyavuş' piyesini koymuştur.

Firdevsi'nin, 'Şahname'şinden alınan bu tarihi piyes üzerinde, tiyatrosu çok işlemeğe ve bir çok ideolojik noksanlarını tahşih etmek lâzım geldi. Bu işleme ve tahşih neticesinde çok kuvvetli bir eser yaratıldı (Tabii bolşevizm bakımından, — M. B. ve Bakü anaelsini memnun edecek bir piyes oldu."

Çubar'ın bu yazısından Azerbaycan dram tiyatrosunun Sovyet devrinde yeni hiç bir şey yaratmadığını ve tiyatrosu eser veremelerinin istilâden evvelki dramaturglar, yani Cafer'le Cavit'ten ibaret olduğunu öğreniyoruz. Hele Sovyet hayatını tasvir eden bir dramın simdiye kadar yazılmaması olması yaratma sahasındaki vaziyeti göstermeğe kâfidir.

Buna hiç hayret etmiyoruz. Ağlırın kilitli, elyeni zencirli bulundugü bir muhitte, herkesin hayata, 'bolşevik gözü ile' bakmağa icbar edildiği bir yerde eserlerinin operasyona tabii tutulduğünü, sahnedeyiz yazdıklarını ve yaratıklarının tam aksini gören muharrirler nasıl cesaret edip te bir eser yarata bilirler?

Cafer Cabarlı'nın, Hüseyin Cavit Beyin ve başkalarının eserleri üzerinde cerehalk yapmaları da, bu 'kitlikla' alakadardır.

Müjde!

"Bakinski Rabcı" (23. 6. 1934) ekmele vesikasına malik olan ameleyi müjdelemektedir:

Bakü'da vesikası olanlara kimsen beyaz ekmele dağı verilmeğe başlanmıştır. Haziranın 17'nden itibaren Hazer deniz nakliyatı kooperativinde verilmeğe başlanan beyaz ekmele Haziranın 21'nden itibaren Bakü istiklal kooperativinde dağı verilmeğe başlamıştır. Ekmele 80 % buğday unundan olup kilosu bir manat (ruble) 20 kopeyektir.

Vesikası olan herkes porsiyonu dahilinde siyah ekmele beraber beyaz ekmele te alabilecektir.

Gazete, bu, 'müjdesinin' sonunda şu kayıdı da unutmuyor:

"Şaşı ekmeği eski karar ve usul üzere satılmakta devam edecektir."

Yani amele olmayanlar beyaz ekmele yüzü görmeyecekler ve alacakları bu siyah ekmele satış fiyatı olacaktır. Demek 120 kopeyektir her halde çok farkı olacaktır. Bu, 'müjde' haberi, Sovyet cenetindeki insanların yılm dokuz ayın mahşerasın siyah ekmele yediklerini, yalnız yeni mahşul münhasabeletli, o amelatin, bir az da beyaz ekmele gördüklerini işte eder.

Kürt kongresi

"Bakinski Rabcı" gazetesinin yazdığına göre (17. 7. 1934) Erivan'da içtima eden umumi Sovyetler kürtoloji kongresi Temmuz ayının 15'nde faaliyetine hitam vermiştir. Kongrede alınan kararlar cümlesinde şunlar da vardır:

1. Umumi Sovyetler kürtoloji merkezi tesis edilsin.
2. Ermenistan (Erivan) üniversitesinde hususi bir kürtoloji kürsüsü kurulsun.
3. Ermenistan kürtülerinin konuşmaları kürtice esas alınarak şartile Azerbaycan, Gürcistan ve Türmenistan (?) kürtleri için edebi dil yaratılsın.

1935'de Azerbaycan'da ikinci kürt kongresi çağırılmasına karar verilmiştir.

Ukrayna'ya, Edil-Ural'a doğru hareket ederek, geçtikleri yerlerde taşı taş üzerinde brakmıyorlar. "Nep" devrinde şaşı mükiyet ve aile teşkilâtı bir az yerleşmeğe sokaklar, 'kimsesizlerden' bir az temizlenmiştir.

Mülkiyeti tahrip eden kolektivez devri ale teşkilâtını da sarstı. Zaten onun istediği de o idi. Müstakbel komünizm cemiyetinde ale de olmuştur. Mülkiyetin tahribi ale teşkilâtını ortadan kaldırarak içti değildir.

Bolşevikler su itikattadırlar ki aileyi ve aile teşkilâtını yaşatan mükiyetleri. Mülkiyeti kalkınca ale ve onun hukuki neticesi olan vaset v. s. de kalkacak ve sosyalizm cemiyeti kurulmuş olacaktır.

Milleti kolhozlara, çocuklarını sokaklara dolduran bolşevikler, yalnız ailenin değil, bütün milletin imhasına girişmişlerdir.

Gelecek nesli kırılan bir millet temamlı imhaya maruz edecektir. Yavrularımız demek, milletimiz, geleceğimiz, hürriyet ve istiklalimiz demektir.

V. Nuh-Oğlu

Bu, 'kitlik' ve yokluk neticesindedir ki bolşevikler eski sanatkarların eserlerini operasyona tabii tutarak kollarını, kanatlarını kesiyor, kafalarını koparıyor, yama-yor ve, 'Yamaklı bir edebiyat' yaratmağa mecbur oluyorlar.

"Siyavuş'un azasından hangileri kesilmistir?"

"Siyavuş" ideolojisi itibarile çok noksanlık imiş. Eserin bu cihetini doğrultmak için üzerinde çok çalışmak ve işlemek lâzım gelmiş imiş. . .

Yani Cavid'in yarattığı, 'Siyavuş' V. Çubar'ın operasyondan sonra meydana getirilmiş olduğu, 'Siyavuş' başka-başka şahsiyetler olmuştur.

"İdeoloji" itibarile noksanlık Siyavuş'un bolşeviknesine düşünmediği demektir ve tam başka bir fikir sisteminin mümissildir. "İdeoloji itibarile tahşih" demek, Siyavuş'un bolşeviknesine ve onları tatmin ve memnun edecek bir dille konuşturulmağa başlandığı demektir.

Bunun için onun da vücudu başka, kafası başka şekil almış olacaktır. O da Hollandalı heykeltıraşın eseri gibi başı Holms, vücudu Eur kabiliynden, başı Lenin vücudu Siyavuş şeklinde acayip bir heykel olacaktır.

Operasyona maruz kalan yalnız Hüseyin Cavit'le Çubar'ın eserleri değildir.

Hacıbeyi Özeyir Beyin de opera ve operetleri üzerinde ameliyat cerehaye yapılmakta olduğünü Bakü gazetelerinde okuduk. O cümleden ölmüş bile "Arşın Mal Alan" opereti, Özeyir Beyin de iştirak ettiği bir heyet tarafından, geçen yıl, 'tamir' edilmeğe başlanmıştır.

Bu, 'tamir' in neticesi ne oldu? "Arşın Mal Alan" nası yamandı? Neresi kesildi? "Sınıf verisi" bakımından ona ne karakter verildi?

"Gaspıralı İsmail Bey"

Kardeş Kırım milli hareketinin saygılı yolbaşısı Cafer Seyit Ahmet Beyefendinin bu unvan altında yeni bir eseri çıktı.

Rusya mahkûmu Türk halklarının yalnız hazinalarında değil, kalplerinde de yer bulunan büyük idealist Türkçünün hayat ve şahsiyetini canlandırın, iş ve mefkûre hayatını ilmi bir metotla hulasa eden bu kıymetli eserine Cafer Bey, hiç şüphesiz bugün milli savas yolu üzerinde bulunan istiklal mühaceretini çok mühim manevi bir ihtiyacı tatmin etmiş ve ona milli imanın çok değerli bir kaynağını vermiştir. Milli iman kaynağı diyorum, çünkü büyük Türkçünün iş ve işi başı başına tükenmez milli bir iman menbaıdır. Yalnız bu kadar değil, dikkat edilirse görür ki, İsmail Bey'e tahsis edilen bu eser, Türk ilerlerinde başlıyan ve bir birine bağlı bulunan milli uyanış devirlerini, hars ve siyasi Türkçülüğün tekâmülü meselelerini de ihtiva ettiği için aynı zamanda mahkûm Türk ilerlerinde başlıyan Türkçülük ve milliyetçiliğin de tarihindedir. Bu itibarile hissedilen diğer bir boşluk ta doldurulmuş demektir.

İsmail Beyin büyük şahsiyetle alakadar olarak Türkçülük ve milliyetçilik meselelerini de ihtiva eden bu kıymetli eserin tektik ve tahilline bir gazete makalesi çerçevesi dahilinde imkân olmuycayğından, bu makalede ancak umumi muhteviyatı ve ehemmiyetinden bahsetmekle iktifa edeceğiz.

Çok yeriinde bir mukaddeme ile eserine başlanacak müellif, kitabı bir tasnife tabii tutarak su kuzmlara ayırmıştır: 1. — Terimcevi hali — hususi hayatı. 2. — Esas fikirleri — dil birliği — mefkûreciliği — sevice kuvveti — taktik kabiliyeti — kadirci şahlığı. 3. — İşleri — "Tercüman" — dil birliği ve neticeleri — Türkiye'de sadelik cereyanı — bolşevikler devrinde dil meselesi. 4. — İlk mekteplerle medreselerle ilah mes'alesi. 5. — Hindistan seyahati ve İslamçılık teşebbüsü. 6. — Türkçülüğün İsmail Beyi takdiri — hastalıkları — vasiyetleri — ölümü. 7. — İsmail Beyin yazılarından bazı parçalar. 8. — İsmail Bey hakkında yazılardan bazıları — vefatından sonra. 9. — "Tercüman"ın eli yitiliği tesiti.

Mukaddemede İsmail Beyin Türkçülük tarihinde mühim rol ve ehemmiyetine temas eden Cafer Bey, yanlış ve çirkin bir zihniyetin eseri olarak Rusya mahkûmî Türk ilerlerini Türkiye'ye olan ruhi mefkûreciliyetlerine rağmen hala analamladıklarından ve alaka görmediklerinden bahsediyor ve diyor ki:

"Osmanlılık zihniyetine sapanmış olanların, Anadolu Türkinin ruhundan bile gafil bulundukları o devirlerde, bütün Türkçülüğün içtima, ruhi tahillilerine girişmiş olmaları tabii idi. Yanlış prensipler elbette doğru neticeler veremezlerdi. Fakat milletçiliğe, Türkçülüğe dayanan yeni Türkiye'nin hariketi kardeşlerini tanıması ve bunların ruhlarını anlaması bu mukaddeme esasların zaruri bir neticesi değildir."

Başka milletlerin muhtelif teşkilatları ve pek büyük fedakârlıklar ihtiyarı ederek hudutları haricindeki millettaşlarını ve hatta irtaktaşlarını milli ve irki duygularını

Bu sorguların cevabını bugün vermek imkânında olmak ta umumiyete nasıl operasyon yapıldığını tahmin edebiliriz.

"Arşın Mal Alan", Mirza Fethali'nin, "Hacı Kara'sı, Mirza Celil'in, "Ölüleri", Necfer Bey Vezir-zade'nin, Abdurrahim Bey Hakverdi'nin eserleri gibi, Azerbaycan içtimaî hayatının muayyen tarihi devrinin, o devrin tiplerini, fikirlerini, hayat tarzlarını canlandırmağa itibarile orjinaldir. Orada çarşaf neticesinde doğan kapalı hayatın mahzurları ve doğan yeni hayatla vaki olan çarpışma tezahür eder.

Bolşevikler ise buna, "Şah-Senem" de olduğu gibi, 'hâkim-mahkûm sınıfların savası' gözü ile bakar ve esere, 'sınıfların kavgası' karakterlerini vermek isterler.

Galiba, tüccar olup yazım kız aramak maksadile, 'ufak burjuva' gayimine bürünmüş olan Asker'in kafası kesirecek onun yerine, aristokrat mümissili Sultan Beye karşı gelen bir, 'proletarın' meselâ Mir Beşir Kasımov'un, veyahut Mir Cafer Bağro'f'un kafası koyulmuştur.

Bütün bu operasyonlar Azerbaycan'da, 'Yamaklı bir edebiyat' meydana getirmiştir. Bütün tehdidine, çekasına, ölümlerine bakılmayarak bir proleter edebiyatı yaratılmayan, milli hayatın âmir kumandasından vaktansız huratarmayan bolşevikler, istilâden evvelki devrin kadrosu o devrin eserlerinde istifadeye çalışmaktadırlar.

Vatanımıza sokulmuş olan kıt kursanlar, san'at ve edebiyat hadimlerini, Robert Holmsvârî zindanlara atarak, milli hayatı tasvir eden eserlerinin kafasını kesip atmalarını ve yerine kendi miras kâfalarını koyalmasını emrediyorlar.

Her bir yaratıcılıktan mahrum olan bu tahripkârlar san'at eserlerini tabii olmayan şekillerle sokarak tahri ediyorlar. Vaktile

kuvvetlendirmeğe çalıştıkları, devlet siyasetleriyle bile onlara imti ve iman vermeğe uğraştıkları bu devirde Türkiye'de Türk alemine ancak yabancılar kadar ehemmiyet verilmesi elbette acı ve pek elim bir şeydir."

Evet, müellifi bu samimi siteminde haklıdır! Türk ruhunu boğmağa yetlenenlerle durup dinlenmeden çalışmış, hayatını bütün Türklerin dil fikir, ve işde birliklerine vakfetmiş idealist adamları yetiştiren ve bu gün de bu ölmez müddetleri zafer için çarpışan mahkûm Türk halklarının gördükleri alakanızlık tasavvur edildüğünden daha iş ve daha acıdır.

Bu mukaddemeden sonra başlıyan fasılda büyük Türkçünün çok meharrete canlandırılmış temiz hayat ve şahsiyetini görüyoruz. Bu temiz ve sessiz geçen hayatta neler yok? Büyük bir irade ve siyice kuvveti, feragatnemesi, keskin bir zekâ, san'atçılar fir ruh, tevazü, şefkat, sistemli bir çalışma ve tükenmez bir enerji, işte büyük Türkçünün hayatı!

Yalnız bu kadar mı? Hayır. Yukarıda zikredilen bahisleri sırasile gözden geçirence bu büyük fikir ve iş adamı daha iyi anılıyor, gerek zekâ ve gerekse siyice itibarile müstesna yaratılmış insanlardan olduğuna tereddüt etmiyoruz.

İsmail Beyin iş ve mefkûre hayatını çok bariz çizgilerle canlandıran fasıllar, durup dinlenmeden yapılan milli işini, Türklerin milli uyanışı, milli ruh birliği üzerinde yapmış olduğu hayırlı tesiri ve vermiş olduğü müsbet neticeleri göstermesi itibarile dikkate konulacak ve üzerinde düşünülecek, ders alınacak bahislerdir. Bu bahisleri okurken, büyük Türkçünün temiz mefkûreciliğine, büyük Türkçünün temiz mefkûreciliğine, büyük Türkçünün temiz mefkûreciliğine ve Türk halklarının ruhnun anlamak hususunda ki zekâsına hayran olmak ve yapılan bu muazzam işleri takdir ve hürmetle anmamak kabili değildir.

İsmail Beyin söz, yazı ve işle Türklerin kenderini bulmaları, milli kültürünü yükseltmesi, bir sözle Türkçülüğün rusluğa karşı ayaklanmasını yolunda yapmış olduğü iş ve işçiliğini yaptığı milli yapının büyükliğini ve ehemmiyetini takdir için, bu milli işin mahkûm Türk ilerlerinin her tarafında nası bir candan alaka ile karşılandığını anlatan bahisleri, bilhassa İsmail Beyin ölümü dolayisile muhtelif Türk ilerlerinde yapılan neşriyatı gözden geçirmek kâfidir.

Bu neşriyatı hulâsa eden bahista toplanan vesaik, bize İsmail Beyin vefatının her tarafıta milli bir matem gibi telâki edildiğini ve bu acı ölüm haberinin içten gelen derin bir kalp acısına duyulduğünü göstermektedir. Büyük Türkçünün işini takdir için bundan iyi bir ölçü bulunamaz.

Büyük Azeri sairı merhum Mehmet Hadi Aptemselim-zade'nin, "Büyük İsmail Bey" ana şirinde:

"İşte hayatı bakiye derin bu ölmeğe Cismi mezare, ruhu kulâbe gömlümeye Verdin hayat bizlere, öldün özin senin Millet göz açtı, gerçi yumultu gözün senin" dediği gibi, 'gözü yumulan İsmail Beyin ruhu', "gözü açılan millletin kalbine gömülmüdü". Şair hissine aldannmış; Kalbünde bu büyük ruha yer veren millet o gün (Arkası 4-nü sahifada) Y. Ali

Süleyman Beyin, "Lacın Yuvası" piyesinde, bolşevik olan nisânlınsına nefret beslenen bir Azeri kızının eline kızıl bir bayrak ağzına bolşevikleri bir nutuk vermek suretile eseri yapmaktadırlar. Fakat bu yamak, arabancın besniçie tekleri vaziyetinde gülmün ve lüzumsuz bir şey olduğünü kendikendine söylüyor. Bu, aç üzerinde kana yamağa benzeyordu. Piyesin sonunda olan bu, 'yamağı' zaten herkesin dinlenmeden kalkıp tiyatrosu terkettiler üzerine bolşevikler kendileri de görmüş ve, "Lacın Yuvası" nı temamen menetmişlerdi. Aynı yamağı Cafer Cabarlı'nın, "Ana" adlı mazamesinde de görüyoruz. İstiklal devrinde daha evvel yazılan bu mazamesinde, hiç bir kuvvet önünde eğilmeyen sair, "Ana" karşısında bir kul gibi secde etmeyi kendine bir şeref biliyor. Bu sair evvelki devrinde yazılmış, "Ana" ile, "Vatan", kastedilen sembolik bir eserdir; ona göre çarlıkta sonra istiklal savası zamanı ve istiklal devrinde, "Ana" kelimesinin, "Vatan" la evvel edilmese o kadar tabii geliyordu ki . . .

Şimdi komünistler bu mazameyi de yamaklaşmış, yapılıklar operasyon neticesinde, "Vatan" yerine, "Kommuna" kelimesi koyulmuştur.

"Yaşar" den bir yıl evvelki eserleri, "millet" diye menedilen, sonrakiler ise kaba bir surette doğranp yamaman Cafer'in 18 yıl evvel, "Kommuna" diye bağırması her halde dinleyenlerin kulugını tahri etmiştir.

Bütün bu misaller, Sovyet hükümetinin edebiyat ve san'at sahasında Robert Holms'dan farklı olduğuna delâlet eder.

Geleceğin tektikçisi, bu devrin eserleri üzerinde çalışırken, başları domuz veya arı, vıcutları ise maral ve yahut kaplan olan heykelleri çok hayrette seyredecektir.

Mirza-Bala

"Gaspıralı İsmail Bey"

(III-ncü sahifeden mabat)

olduğu gibi bugün de çok cephele savaşında bu ruhan kuvvet, heyecan ve iman almakta, bu ruhan göstermiş olduğu hedefe doğru can atmaktadır. Bu itibarla Cafer Beyin dediği gibi, "İsmail Bey bahiyardır".

Daha bir kaç gün evvelisi, yani 11 Eylülde ölümünün yirmi yılını büyük bir hümetle andığımız büyük Gaspıralı'nın mübarek ruhunu selamlayan bu kıymetli eserle istiklal savaşında ön safi işgal eden Türk gençliğine İsmail Beyin şahsında milli bir işçi, büyük bir idealist, sarımsız bir iman kuvveti örneği verdiği için Cafer Beye derin minnettarlık ve şükranlarımızı sunarken istiklalci gençliğin bu iman dolu eseri büyük bir dikkat ve düşünce ile okumalarını da tavsiye ederiz.

Y. Ali

Radio başında

Gece 12-den sonra. Bakü radiosı. Azerbaycan komünist firması namına evvela bir rus, sonra Bağırof, nihayet Petrosyan nam birisi konuşuyor.

Hepsi rusca konuşuyorlar.

Sabir-Abat, Kütemir, Göçay, Salyan, Gence, Ağdam, Lenkeran, Karabağ... Komünist teşkilatlarına direktif verilmektedir. Bağırof'un sokak sığışlarıyla dolu hiddetli nutkundan anlaşılıyor ki, köylülere çalışan kadınlar ve erkekler arasında beri ekme, çay ve seker yüzü görmüyorlar.

Petrosyan'ın, "yoldaş" Cabarinski'ye bağırmasından anlaşılıyor ki, buğday tarlalarında çalışan köylüler ekmeğe yüzüne bile hasrettiler.

Petrosyan sözüne devamla diyor ki:

"Çok konuşuyorsunuz, az çalışıyorsunuz. Neden tarlalarda kadın yoktur? Bütün halk işçilerdir. Hiç bir istisna olamaz. Firkanın ve hükümetin emirlerini icra için işçileri tazyik etmelidir. Siz bolşevikcesine çalışıyorsunuz. Konuşunuz Novikov'tan örnek alınız. Novikov, Alyeç'i avez etmeğe başladığı andan itibaren bir kaç saat zarfında tarlalarda 200 köylü çıkararak muvaffak olmuştur. "Yoldaş" Cabarinski, yalnız siz değil, Hüseyin'le, "yoldaş" ta hiç bir iş yapamıyor.

Kürdemir Dinleyin!

Göçay! Hazır ol! ...

Petrosyan küfürlerle dolu, "İhtabesinde" Kürdemir kazasında, kimsenin tarlalara çıkmadığını, köylülere ekmeğe, ek, seker, çay v. s. bulmadığını" hiddetle kaydederek bütün bu ezrakın mesul komünistlerin tarafından çalınarak köylülere verildiğini ilâve ediyor.

Bağırof, "bütün kazaları dinlemelidir" ihtilale başladığı nutkunda diyor ki:

"Bu yıl geçen yılı nisbeten işler çok fena gidiyor. Tarlalardan mahsulün toplanmıyacağı tehlikesi vardır. Kimse iş çıkıyor. Teşkilat köylüleri teşkil ve sevk-etmekten acizdir. Hiç anlaşılmayan sebeplerle mahsul hayvanlara yedirmektedir, toplandı satılmakta, hatta yakılmaktadır.

Tilla ve Erivan radyolarını seyretiniz:

Komşular gürcüce ve ermenice.

Bakü işe ruca konuşuyor.

Rusa konuşuyor, çünkü aparat başında kazalarda emirleri dinleyenler hep Novikovlardır. Hüseyin'leri, Alyeçler "hiç bir iş yapamıyorlar". Çünkü Türk köylüsünü "bolşevikcesine", yani: kampa ile tarlalara süremiyorlar. Onun için onu işten atıyorlar ve yerine Novikovları getiriyorlar.

Bütün konuşanlarda hiddet, asabiyet, telaş ve korku hakimdir. Çünkü Azeri köylüsü mahsulünü vermiyor. E.

Azerbaycan'ında hayvan mes'elesi

Azerbaycan Sovyet hükümeti memlekette hayvan mevcudunun tesbit maksadıyla bir istatistik yapmağa karar vermiştir. Bu karar mucibince bütün ferdi ve devleti çiftlikler ve müesseseler geçen Temmuz ayının 5-ne kadar hayvanlarını listesini tanzim ve hükümetle teslim etmişlerdir. 16 Temmuz tarihli "Bakinski Raboçi" gazetesinin yazdığına göre kimsa bu emre itaat etmemişlerdir. Sovyet hükümeti resmi tebliğinde diyor ki, maldarlığın inkişafı emre, ot ve otlak mes'elelerinden aslıdır. Bunun için de hayvanların asil sayısını bilmeğe icap eder.

Köylü işe bu izahla inanmamıştır. Gazete diyor ki:

"Hükümetin böyle sarıh izabine bakmayarak kimsa hayvanlarını sayısını bildirmek istemiyor. Bu mes'ele etrafında sınıf düşmanlarını ziyancı faaliyeti şiddetlenmiştir. Onların yaydıkları şayialere bakılırsa hükümetin bu tedbirleri yazılacak yeni vergilerle alakadardır."

Filhakikâ, harp tehlikesiyle alakadarak olarak Moskva müstemleklelerini kulliyeli surette hayvan ve ezrak toplayıp Rusya'ya götürmektedir. Bunu bilen ahaliin ihtiyatlı davranması pek tabiidir. Diğer taraftan bu hadise Sovyet hükümetine kimsenin

Azerbaycan'da hububat vergisi

"Bakinski Raboçi" (24. 2. 1934) gazetesi Rusya Sovyet hükümetinin, 1934 senesi zarfında Azerbaycan'dan alınacak buğday, arpa, darı ve mısır gibi hububatın miktarı

hakında 10 Şubat 1934 tarihli kararını neşretmektedir. Bu karara göre her hektardan kilogram hesabına aşağıki miktarda mahsul alınacaktır:

Mıntakalar	Traktör istifade eden kolhozlar		Traktörden istifade etmiyen kolhozlar	
	Orta	Ancak hesapla	Orta	Ancak hesapla
1. Haçmaz	120	130	180	190
2. Astrahan-Bazar	100	120	155	180
3. Semaha	100	110	145	150
4. Deveçi	100	120	150	190
5. Kuba	100	110	160	180
6. Bileşuvâr	90	100	130	140
7. Salyan	60	90	120	130
8. Şamhor	90	100	120	140
9. Kas. İsmaili	75	75	120	120
10. Ağdam	75	75	110	120
11. Gil	80	90	120	130
12. Kürdemir	75	75	110	110
13. Gence	50	80	100	110
14. Kara - Bulak	70	80	100	110
15. Kazak	70	80	100	110
16. İsmaili	70	80	85	110
17. Bayramlı	60	70	90	100
18. Berde	70	70	90	90
19. Narimanlı	60	80	90	110
20. Taz	50	60	75	100
21. Masallı	60	60	80	80
22. Ağdaş	30	30	80	80
23. Göyçay	30	30	80	80
24. Vartaşen	60	60	80	90
25. Kutkaşen	50	50	80	90
26. Cebrail	50	60	70	90
27. Dag. Karabağ	40	50	50	70
28. Ağcabedi	40	40	60	70
29. Konak - Kent	30	30	45	60
30. Mil	30	30	45	60
31. Hızı	30	30	45	60
32. Nahçevan	20	20	40	50

Hububat mükellefiyetinin teslim müddetleri muhtelif kategoriyeye ayrılmıştır.

Bu kategorilerde de iki türdür.

Evvela, mahsulün erken ve geç yetişmesine göre, ikincisi de çiftliğin devlete veyahut şahıslara ait olması itibarilidir. Meselâ: devlet çiftlikleri sakra veya ovada işler mahsulünün şu suretle vereceklidir:

Temmuzda — 20% nisbetini,

Agustosta — 35% " "

Eylülde — 35% " "

Birinci Teşrinde — 10% " "

Aynı mıntakalarda olan hususi şahıslara mahsus çiftlikler:

Temmuzda — 30% nisbetini,

Agustosta — 40% " "

Eylülde — 30% " "

Çiftlikler dağılık yerlerde işler, devlet çiftlikleri mahsulünün:

20% nisbetini Agustosta

60% " " Eylülde

20% " " Birinci Teşrinde

vereceklidir. Aynı dağılık yerde olan hususi çiftlikler iş mahsulünün:

35% nisbetini Agustosta

65% " " Eylülde

verip bitirmelidirler.

Bu taksimatın mukaddemesinde mahsulün

ihmat etmediğini bir daha fas etmektedir. Moskva'nın itihaz ettiği bütün şeytani tedbirlerle rağmen Azeri köylüsünü her vesile ile ademi itimadını izhar etmektedir. O, bunun için dün verğilerden, erzak mükellefiyetinden, bugün de hayvan mevcudunu söylemekten boyun kaçırmaktadır.

"Bakinski Raboçi" bu mes'ele ile alakadarak olarak 64 mesul memur ve köy sovyet reislerinin yüzler ruble para cesazına çarptıklarını, on bir memurun da mahkemeye celbedilmiş olduklarını yazmaktadır.

Litva matbua-tında Azerbaycan musikişi

Geçen Mayıs ayında Sovyet hükümetinin daveti üzerine Bakü'yu ziyaret eden Litva muharrirleri kendi gazetelerinde Azerbaycan musikişi hakkında uzun yazılar dercetmişlerdir. O cümleden, "Letuvos Aydas" gazetesinde I. Seynius, "10 Sent" gazetesinde Yu. Paletskis, "Letuvos Jintos" gazetesinde Kardilas Azerbaycan tiyatrosu; musikişi ve operası hakkında sıyrılsız yazılar neşretmişlerdir.

Hepsinde bolşeviklerin hususi "siparişleri" hissolunmakla beraber Litvalı muharrirler mill operada "Şah-Senem"ı seyretmişler. Azerbaycan musikişinin ve Azeri halk motiflerinin güzelliği karşısındaki hayranlıklarını gizlemekten izhar ediyorlar. "Letuvos Jintos", Azerbaycan operasının tarihine temas ederek, "Azerbaycan Türklerinin 25 yıldan beri mill operaya mâlik olduklarını, "Şah-Senem" operasının ise çok zengin olan milli Azeri motiflerle mill musiki aletlerini nümâyış ettirdiğini" kaydettikten sonra Azerbaycan operasının cihan sahnelerine lâyık olduğunu ilâve etmektedir.

Azerbaycan'da

Boks şampiyonları

Nisan ayının 18-nde Bakü'da Sovyetlerin boks şampiyonları yarış vukubulmuştu. 20. 4. 1934 tarihli "Bakinski Raboçi" gazetesinin yazdığına göre yarışta S.S.S.R. Sovyet Cumhuriyetleri Birliği şampiyonu, R.S.F.S.R.-Rusya Sovyet Cumhuriyeti şampiyonu, Azerbaycan, Gürcüstan, Ermenistan ve Maveyri Kafkasya şampiyonları iştirak etmişlerdir. Maveyri Kafkasya şampiyonu Kayur Oğlu (Bakü) Rusya şampiyonu Tokay'i, Azerbaycan şampiyonu Ağalar (Bakü) S.S.S.R. şampiyonu Ksenofof'tu, Bahsalı Oğlu (Bakü) Arakelyan'ı, Aslan Oğlu (Bakü) Grigoryan'ı yenislerdir.

Azerbaycan'da mantar

Aynı gazetesinin yazdığına göre (12. 3. 1934) Azerbaycan'da mantar (prokka) ağaçları yetiştirmek tecrübeleri muvaffakiyetli neticeleer vermiştir.

Hali hazırda Azerbaycan'ın Lenkeran kazasında 200 hektarlık arazide 35.000 mantar ağacı vardır. Bunlardan başka fenni usulla kapalı yerlerde 35.000 ağaç daha üsulla Lenkeran'da 2.000 hektarlık yerde mantar ağacı ekilecektir.

Umumiyetle Azerbaycan'da 8.000 hektarlık arazide mantar ağacı ekilecektir ve bu miktar Sovyetlerin mantara olan ihtiyacının 10% nisbetini temin edecektir.

Yeni Gence

"Bakinski Raboçi" gazetesinin 5 Haziran tarihli nüshasında okunduğuna göre Gence sovyet Gence'nin yeniden yapılmış planını tasdik etmiştir. Bu plana göre hali hazırda 100.000 nüfusu olan Gence'nin üçüncü beş yıllık plannı tatbika başladığı zaman 250.000 nüfusu olacaktır.

Nerimanov namına olan meydana, "Sovyetler sarayı" yapılacak ve etrafında 20.000 kişilik evler tikilecektir.

Bütün caddeler genişletilecek ve yüksek binalar yapılacak. Bir hastahane mahalesi, üç park, bir botanik bağı, kanalizasyonu ve su borusu inşa edilecektir.

İtistütünden — 65, içtimaiyet ve iktisadiyat enstitüsünden — 193 (malıyeçi, iktisatçı ve hukukçu), istihlak kooperatif enstitüsünden — 48, kooperatif teknikumundan — 33, ekinçilik teknikumundan — 26, tip politeknikumundan — 31 (cezaçı ve kabile), Türk sanayi teknikumundan — 101 (neft ve makine inşaatı teknikleri) mezun olan olmuştur.

Gazete bu yılki mezunların geçen yılı nisbeten çok az olduklarını gizlemiyor. Meselâ, yüksek pedagoğ enstitüsünden geçen yıl 256 mezun vardı (bu yıl 63), neft enstitüsünden geçen yıl mezun olan 257 idi (bu yıl 114), tip politeknikumundan geçen yıl 86 mezun varken bu yıl 31 mezun olan olmuştur. Her yıl Bakü gazeteleri Türklerin yüzde 25 bile teşkil etmelerini büyük muvaffakiyet adedderdi. Bu yıl mülyet betifenden kat'iyen bahsetmiyor. Anlaşılan, bu cihetin sükûtle gelişmesi daha muvafik görülmüştür. Çünkü "İstiklal"ın 20 nüshasında Gence, "Bakinski Raboçi"den alak derecettiğimiz göre, petrol temizleme (benzin, yağ, gaz) teknikumundan mezun olan 71 mühendis ancak 20-si Türktür.

Azerbaycan'da tevkifler

Azerbaycan'da bu yıl vergilerin toplanmadığı ve bu münasebetle Sovyetlerin telâşta olduğunu yazmıştı.

21 Temmuz tarihli "Bakinski Raboçi" gazetesinin yazdığına göre "memleketin mali disiplinini" bozarak sırasına resmi devlet müesseselerinden bir çoğu dahi dahildir. Azerbaycan komünist firkaşile komiserler heyetinin 8 Temmuz tarihli karar mucibince bu hususta tahkikat icra eden Bakü müdde ummisi, Sovyet ceza kanununun 143-nci maddesine tevlikan, "mevcut paralarını devlet bankasına teslim etmemek suretile memleketin mali disiplinini bozan aşağı devlet müesseseleri rehberlerinin tevkişine" karar vermiştir:

1. Şarap idaresi müdürü Avetisyan,
2. Aynı müessesede muhasibeçi Camalyan,
3. "Kooplarek" müessesesi müdürü Melikof,
4. Aynı müessesede baş muhasibeçi Şmalov,
5. Baş polis teşkilatının tehzizat şubesi müdürü Şerbitski,
6. Aynı daire muhasibeçisi Revkof,
7. Azerbaycan devlet çiftlikleri (sovhozlar idaresi) müdürü Seyidof,
8. Aynı müessesede muhasibeçi Golubof.

Yeni mezunlar

"Bakinski Raboçi" (21. 7. 1934) gazetesinin yazdığına göre bu yıl Bakü yüksek mekteplerinden mezun olanların sayısı şu kararla izlenmiştir:

Yüksek pedagoğ enstitüsünden — 63, yüksek neft enstitüsünden — 114, tip enis-

İşten çıkarılan amele

"Bakinski Raboçi" (21. 6. 1934) gazetesinin yazdığına göre Bakü sovyetle Azerbaycan işçi birlikleri merkezi ekmeğe vesikası veren teşkilatlarda, ansızın yaptıkları tahkikat neticesinde, "büyük bir aksi-ihtilal" keşfetmişlerdir.

Meselâ: Bakü köy sanayi idaresinde hala Haziran ayı başlarında işten çıkarılan amele 18-nin ekmeğe ve ezrak vesikası gere almıştır.

Azerbaycan güzel san'atlar teknikumu ile "İnterist" in Bakü şubesinde de vaziyet aynı imiş. Bakü'daki mobilya fabrikasında, Azerbaycan devlet çiftlikleri (sovhozlar) idaresinde, Saumyan artelinde ve Bakü askeri sanayi müesseselerinde yapılan tahkikatın anlaşılmasıdır ki, buralarda ekmeğe vesikası veren komisyonlar dahi işten çıkarılan amelelere acıyıp ekmeğe vesikalıların gerileri alıyordular ve bunlarda da merhamet gibi "buruna işlerine" kapılıyorymuşlar.

Hele işite olan amelelerin sözlerine inanamak suretile büyük hıyanetler işletmekte imiş. Meselâ: bir amelecin kaç bası ile olduğu arşıntılarından istediği kadar ekmeğe verilmekte imiş.

Tahkikat yapayla hıyanetler amelelere merhamet gösteren ihtilal aleyhtarları" unsları, yani ekmeğe vesikası ile meşgul olan komisyon âzâlelerini tahli meyletirmek için lâzım gelen mazbata tanzim edilecek müddet umunillğe teslim etmişlerdir.

Chiefredakteur: M. E. Reul-zade
Verantwortlich für Redaktion und Verlag: Hilal Münis-İ
Berlin-Charlottenburg.
Druck: A. Weismann Berlin S.W.11, Stresemannstraße 72